

KAITSEMINISTEERIUM

Rahandusministeerium
Suur-Ameerika 1, Tallinn 10122
info@fin.ee

Teie: 07.11.2025 nr 12.2-1/4835-1

Meie: 27.11.2025 nr 5-13/25/69-2

Avalik konsultatsioon riigihangete direktiivide läbivaatamiseks vastuskiri

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivide 2014/23/EL, 2014/24/EL ja 2014/25/EL (edaspidi ka *direktiivid*) muutmiseks Euroopa Komisjoni korraldatud avaliku konsultatsiooni raames esitab Kaitseministeerium Eesti koondseisukohale sisendiks alljärgnevad ettepanekud.

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/81 artikli 1 punkti 6 alusel on varustus kaitseotstarbeline siis, kui see varustus on spetsiaalselt projekteeritud või kohandatud sõjaliseks otstarbeks ning mõeldud kasutamiseks relvana, laskemoonana või sõjavarustusena. Kõnealuse direktiivi põhjenduspunkti 10 selgituste kohaselt tuleks kaitseotstarbelise varustuse all mõista eelkõige tooteliike, mis on esitatud nõukogu 15. aprilli 1958. aasta otsusega 255/58 vastu võetud relvade, laskemoona ja sõjavarustuse loetelus ning liikmesriigid võisid direktiivi ülevõtmisel piirduda üksnes eelmärgitud loeteluga. 1958. aastast pärit relvade, laskemoona ja sõjavarustuse loetelu on küll oma olemuselt üldine, kuid sisuliselt ja tehnoloogiliselt vananenud, mitmeti ning laialt tõlgendatav. Ka riigihangete seaduse § 169 lg 1 punkti 1 või § 170 lg 1 punkti 8 alusel korraldatavad kaitse- ja julgeolekuvaldkonna riigihanked on seotud 1958. aastast pärineva nimekirjaga.

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 346 lõikes 2 on ette nähtud alus relvade, laskemoona ja sõjavarustuse nimekirja muutmiseks ning seda võib Euroopa nõukogu teha komisjoni ettepaneku põhjal. Palume Euroopa Komisjonil kaaluda, võttes arvesse tehnoloogilist arengut, liikmesriikide julgeolekuhuve ja õigusselgust, ning esitada nõukogule ettepanek uue kaasajastatud nimekirja kehtestamiseks. Loetelu koostamisel on vajalik tagada paindlikkus tehnoloogia edasise arengu suhtes ning kaaluda lahenduste kehtestamist, mis võimaldaksid kiiretele tehnoloogilistele muutustele tõhusalt reageerida, sealhulgas regulaarsete ülevaatuste või dünaamiliste kriteeriumide rakendamise teel.

Lisaks palume Euroopa Komisjonil kaaluda võimalust erandi kehtestamist esemetele ja vahenditele, mis üldjuhul on tsiviilkasutuses, kuid mida on vajalik sõjalisel otstarbel kasutusele võtta kiireloomulises olukorras. Näiteks saab riigikaitseliste ülesannete täitmisel militaarseks otstarbeks loodud alternatiivide asemel kasutada tavakaubanduses kättesaadavaid taktikalise andme- ja raadioside lahendusi, mis tagavad piisavalt vajalikud funktsioonid ja töökindluse, samuti võib tekkida edasilükkamatu vajadus piirialal kasutada okastraati või betooni. Kaupade ja teenuste, mida võib osutada vajalikuks erakorraliselt kasutusele võtta, ammendav loetlemine nimekirjades on äärmiselt keeruline. Arvestades, et teatud kaubad ja teenused, mis tavapäraselt ei kuulu erandhanke regulatsiooni alla, võivad olla sõjalisest seisukohast kriitilise tähtsusega, oleks sellise erandi kehtestamine põhjendatud ja asjakohane. Vajadus suurema paindlikkuse järele riigihangete valdkonnas on iseäranis akuutne käesolevas globaalses ja kiiresti muutuvus julgeolekuolukorras.

2. Teeme ettepaneku Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2014/24/EL artiklite 60 „Tõendusmaterjal“ ja 61 „Elektrooniline tõendite andmebaas (e-Certis)“ muutmiseks, et liikmesriikidel oleks kohustus luua elektrooniline andmevahetusvõimekus. Praegusel ajal olemasolev andmebaas (<https://ec.europa.eu/tools/ecertis/#/homePage>) annab ülevaate, milliseid tõendeid ja millistel vormidel

erinevad liikmesriigid väljastavad. Sisulist teavet on võimalik saada, küsides pakkujalt tõendina paberdokumente, puudub ühtne liiduülene andmevahetus direktiivi 2014/24/EL artikli 60 mõistes. Elektrooniline andmevahetusvõimekus aitaks vähendada ettevõtjate halduskoormust. Sarnaselt Eesti pakkujatele Eesti riigihangete registris saaks vähendada ka välispakkujate koormust dokumentide esitamisel riigihangetes osalemisel. Positiivse näitena riikide turvaliselt tehnilisest andmevahetuse lahendusest võib tuua Eesti ja Soome rahvastikuregistrite vahelise andmevahetuse, mis toimib X-tee keskkonna kaudu.

3. Seoses direktiivi avaliku konsultatsiooni Euroopa Komisjoni küsimustikuga soovime märkida järgmist.
3.1 „*Increase flexibility in setting the duration of framework agreements*“ (lk 10) - Riigihanke eeldataval maksumusel võiks olla ka eeldatav tähendus ning see ei peaks nii jäigalt olema lepingute lõppemise aluseks, nagu Euroopa Kohtu praktikas on kujunenud. Näiteks võiks olla võimalus, et saaks valida lihthanke või avatud hankemenetluse vahel (leping lõppeks automaatselt näiteks üksnes rahvusvahelise piirmäära saabumisel või lihthanke korral riigihanke piirmäära saabumisel), samuti edastada hanketeade vajadusel ka Euroopa Liidu Teatajasse (üle rahvusvahelise piirmäära hanke korral). Selline paindlikkus võib küll mõjutada konkurentsi, kuid lihtsustab oluliselt hankijate olukorda, vähendades sealhulgas hankemenetluste arvu. Üle rahvusvahelise piirmäära eeldatava maksumusega riigihanke puhul saaks kehtestada tingimuse, et raamleping ei lõppe eeldatava maksumuse täitumisega, vaid näiteks 2-kordse maksumuse korral, kui alusdokumentides ei ole teistsugust mehhanismi sätestatud, ehk hankijale võiks jääda suurem otsustusõigus.

3.2 „*Establish a central EU procurement platform and enhance digitisation*“ (lk 11) – Toetame digitaliseerimist ning sellele oleks oluline mõju riigihangete menetluste tõhustamisele.

3.3 „*Made in Europe*“ (lk 21-24) – Küsimustikus ei ole üheselt määratletav, millisel konkreetsetel juhtudel võib kaupa käsitada Euroopas valmistatuna, samuti kas üksnes pakkuja juriidilise isiku registreerimine Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigis või Euroopa Vabakaubandusassotsiatsiooni liikmesriigis on määratlemise alusena piisav, sõltumata pakutava kauba või selle koostisosade tegelikust päritolust. Näiteks võib seade olla küll lõppkokkuvõttes komplekteeritud Euroopa Liidus, kuid sisaldada kriitilisi komponente kolmandatest riikidest. Direktiivid peaks sisaldama selgeid ja sidusaid mõisteid, mis eristavad pakkuja (edasimüüjat) ja tootjat, kuivõrd need rollid ei lange praktikas sageli kokku. Lisaks peaks tootja vastutus laienema lisaks tavapärasele keskkonnamõjudele kohustustele ka varustuskindluse tagamisele, hõlmates selleks vajalikke nõuded juba direktiivide tasandil. Samuti tuleks arvesse võtta julgeolekuaspekte, sealhulgas geograafilisi piiranguid tarneahelas.

3.4 „*Green public procurement*“ (lk 26-29) – Sarnaselt varustuskindlusega peaks ka olelusringi kulude puhul olema tootja vastutuse osas nõuded ette nähtud juba direktiivides. Tootjaks võiks lugeda ettevõtjat, kes on toote projekteerinud ning välja töötanud ka selle toote elutsükli tagamiseks vajalikud tegevused. Juhul, kui tootja lõpetaks näiteks seadmele tarkvara värskenduste väljastamise (avaldades kasutusea lõpu teate) või kui tootja varuosad ei ole enam turul kättesaadavad (sealhulgas juhtudel, mil intellektuaalomandi kaitse tõttu ei ole võimalik pakkuda ka nn B-varuosi), muutuvad pakkuja kui edasimüüja poolt pakumuses esitatud kinnitused sisutühjadeks ja abstraktseteks. Praktikas on olnud olukordi, kus Eesti edasimüüjad ei olnud hankemenetluses teadlikud, et tootja on teatud toodete puhul oma tehnilise toe lõpetanud, mistõttu hankija pidi tunnistama ka riigihanke kehtetuks, kuna kohalikel edasimüüjatel baseerunud turu-uuring andis ebaõige teabe tegelikust olukorrast. Sarnased olukorrad ohustavad mitte üksnes nn rohelise hanke põhimõtte rakendamist, mille kohaselt tuleb elutsükli tegevuste kaudu tagada toote kasutaja säilitamine ja pikendamine, vaid kujutavad endast varustuskindluse riski juhul, kui riigihangete direktiivid ei sätesta tootjatele ELi turul tegutsemise tingimusena selget vastutust nende edasimüüjivõrgustikus toimivate tehingute osas. Kui eelnimetatud nõue võib kaasa tuua ülemäärase halduskoormuse, on võimalik kaaluda ka direktiiviga regulatsiooni kehtestamist, mille kohaselt käsitatakse edasimüüjat ja tootjat sisuliselt ühispakkujatena eeldusel, et hankija on sellise tingimuse alusdokumentides selgesõnaliselt ette näinud.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Hanno Pevkur
minister

Grete Lasn
grete.lasn@kaitseministeerium.ee